

MUNKAERŐPIAC ÉS REGIONALITÁS AZ ÁTMENET IDŐSZAKÁBAN¹

(Tudományos konferencia, Szirák, 1997. október 29-30.)

1997. október 29-30-án a sziráki Kastélyhotel adott otthont a *Munkaerőpiac és regionalitás az átmenet időszakában* című konferenciának. A két tudományterület kutatói számára kölcsönösen kitűnő alkalom adódott mélyebb ismereteket szerezni egymás aktuális és általános kutatási témáiról, bepillantást nyerhettek egymás módszertani eszköztárába, fogalmaiba. A területi dimenzió a társadalmi élet egyes területein eltérő jelentőséggel, hangsúlyokkal jelentkezik. Egy ország munkaerőpiaca a helyi és szektorális részpiacok hálózatából áll, így ez megköveteli a területi dimenzió figyelembe vételét az elmélet-alkotás és a gyakorlati alkalmazás során. A regionális gazdaságtan számára a széles értelemben vett munkaerő - mint az egyik termelési tényező - eloszlásának minőségi és mennyiségi jellemzői képezik a vizsgálat tárgyát a helyi gazdaság leírásában.

A két témakör szerint elég élesen elkülönülő előadások számos gondolatébresztő elemet tartalmaztak, de egy ilyen rövid beszámolóban nincs mód ezek részletes leírására. Így négy kiválasztott előadásból egy-két érdekesebb momentumot villantunk fel.

A munkaerőpiac területi jellegzetességeinek egy aspektusát elemezte *Köllő János*. A munkaügyi központok körzetei alapján lehatárolt térségek (melyek nem esnek egybe a statisztikai kistérségekkel) adatai alapján a helyi munkanélküliségi ráta és az átlagbér között negatív korreláció áll fenn (bár ezt az előadó rugalmassági együttható meghatározásával állapította meg). Szabad munkaerőpiac esetében ez nem mond ellent intuitív elvárásainknak. A magas munkanélküliségi rátájú térségek (melyek leginkább a Szeged-Budapest vonaltól északra találhatók) jellemzője, hogy nem csak a munkavállalók, hanem a munkaadók helyzete is romlott a '90-es évek elején, és az akkor kialakult helyzet nagyon stabilnak bizonyult. Nincsenek nagy mozgások az egyes térségek munkanélküliségi rátáinak egymáshoz viszonyított arányaiban.

A munkanélküliség regionális különbségei és az iskolázottság között szignifikáns kapcsolat mutatható ki, a magasabb képzettség kisebb munkanélküliséggel társul. A megállapítás *Fazekas Károly* előadásában hangzott el. A külföldi érdekeltégű vállalatoknál foglalkoztatottakra magasabb végzettség, alacsonyabb átlagéletkor és nagyobb jövedelem jellemző.

Rechnitzer János és *Nemes Nagy József* előadásukban nagy hangsúlyt fektettek a területi különbségek időbeli elemzésére. A két előadó eltérő módszereket használva jutott lényegében azonos következtetésekre. Rechnitzer János szerint az átmenet sajátos regionális jellegzetességekkel bír, ami abból adódik, hogy az államszocializmus már nem, a piaci vegyesgazdaság még nem működik. A területi különbségek a 90-es évek kezdetén és közepén nem mutatnak alapvetően más képet, de a vidéki Magyarország hármas tagolása erősebb kontúrvonalakkal rajzolódik ki. Így a nyugati határszél (Győr-Moson-Sopron és Vas megye) a 12 változót tartalmazó klaszteranalízis szerint különálló csoportot alkot, kedvező földrajzi

helyzetéből adódóan mind a 12 gazdasági mutató jóval kedvezőbb a többi csoportnál. A központi régió (Pest, Fejér, Komárom-Esztergom megye) is önálló csoportot alkot, néhány mutatószámban a nyugati típushoz, a többségben a délihez hasonlít. A déli típushoz hét megye tartozik Zalától Csongrádig és Bács-Kiskunig, a mutatóik a vidéki átlag közelében vannak. Az ezektől keletre fekvő megyék minden tekintetben jelentősen az országos átlag alatti mutatószámokkal rendelkeznek. Tehát a Duna gazdasági értelemben nem jelent választóvonalat a szerzők következtetése szerint.

Ezen elemzéssel egybehangzó adatokat közölt Nemes Nagy József, aki az 1975-ös becslés és az 1995. évi KSH területi GDP-számítás eredményeit hasonlította össze. 20 év alatt a régiók relatív pozíciói jelentősen elmozdultak egymáshoz képest. A megyei adatok Budapesttel együtt számolt szórása nőtt, Budapest nélkül csökkent, mivel Budapest és a vidék különbsége megnőtt, viszont a legfejlettebb (1975: Komárom, 1995: Győr-Moson-Sopron megye) és a legfejletlenebb (Szabolcs-Szatmár-Bereg) megye közötti különbség csökkent. A személyi jövedelemadó különbségei nyugat-keleti lejtőt mutatnak, 1988-ban 100 kilométert keletre haladva 4,5%-kal, 1995-ben 7,8%-kal csökkent a jövedelemadó nagysága. Az első ezer települést térképen ábrázolva a 80-as évek végén és a 90-es évek közepén a legfeltűnőbb különbség a Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megyei települések nagy részének "eltűnése" a térképről. A területi GDP és a magánszektor részesedése a GDP-ből között pozitív a korreláció. A munkanélküliségi ráta is nyugat-keleti lejtőt mutat.

A "munkaerőpiac" és a "regionalitás" kutatása között a tulajdonképpeni kapcsolatot a hozzászólások teremtették meg. A kétnapos rendezvény legnagyobb érdeme, hogy a két tudományterület kutatói egymást megismerve új módszerek alkalmazásához, kutatási irányokhoz kaphattak ötleteket.

Jegyzetek

¹ A konferencia szervezői az MTA Munkatudományi Bizottsága és az MTA Regionális Tudományos Bizottsága

Dusek Tamás